

3. Битва за Савур-Могили. Хроніка подій [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Society/153886>.
4. Битва за Савур-Могили. Хроніка подій [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Society/153886>.
5. Битва за Савур-Могили. Хроніка подій [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Society/153886>.
6. Жирохов Михайло Битва за Донбасс. Проклятая высота: штурм Саур-Могилы [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.obozrevatel.com/crime/29601-bitva-za-donbass--proklyataya-vvisota-shturm-saur-mogilyi.htm>.
7. Жирохов Михайло Битва за Донбасс. Проклятая высота: штурм Саур-Могилы [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.obozrevatel.com/crime/29601-bitva-za-donbass--proklyataya-vvisota-shturm-saur-mogilyi.htm>.
8. Марко Сергій Изваринский котел подій [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://petrimazepa.com/izvarino.html>.
9. Пайкин Алексей Зарисовки гибридной волны [Електронний ресурс] Режим доступу: http://artofwar.ru/s/saenko_p_p/izvarino.shtml.
10. Марко Сергій Изваринский котел подій [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://petrimazepa.com/izvarino.html>.
11. Марко Сергій Изваринский котел подій [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://petrimazepa.com/izvarino.html>.
12. Злочин і кара. Ямпільський казус [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://feldherrnhalle.livejournal.com/15179.html>.
13. Злочин і кара. Ямпільський казус [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://feldherrnhalle.livejournal.com/15179.html>.
14. Игорь Лукьянов, Исповедь разведчика [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://tsn.ua/special-projects/macleod/>.
15. Марко Сергій Изваринский котел подій [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://petrimazepa.com/izvarino.html>.

REFERENCES

1. Marco Sergey Izvarinsky pot of events [Electronic resource] Access mode: <https://petrimazepa.com/izvarino.html>.
2. Marco Sergey Izvarinsky pot of events [Electronic resource] Access mode: <https://petrimazepa.com/izvarino.html>.
3. Battle for Savur Mohyla. Chronicle of Events [Electronic resource] Access mode: <http://tyzhden.ua/Society/153886>.
4. Battle for Savur Mohyla. Chronicle of Events [Electronic resource] Access mode: <http://tyzhden.ua/Society/153886>.
5. Battle for Savur Mohyla. Chronicle of Events [Electronic resource] Access mode: <http://tyzhden.ua/Society/153886>.
6. Zhyrokhov Mikhail Battle for the Donbass. Cursed Height: Saur-Tomburst assault [Electronic resource] Access mode: <https://www.obozrevatel.com/crime/29601-bitva-za-donbass--proklyataya-vvisota-shturm-saur-mogilyi.htm>.
7. Zhirokhov Mikhail Battle for the Donbass. Cursed Height: Saur-Tomburst assault [Electronic resource] Access mode: <https://www.obozrevatel.com/crime/29601-bitva-za-donbass--proklyataya-vvisota-shturm-saur-mogilyi.htm>.
8. Marco Sergey Izvarinsky pot of events [Electronic resource] Access mode: <https://petrimazepa.com/izvarino.html>.
9. Paikin Aleksey Sketches of the hybrid wave [Electronic resource] Access mode: http://artofwar.ru/s/saenko_p_p/izvarino.shtml.
10. Marco Sergey Izvarinsky pot of events [Electronic resource] Access mode: <https://petrimazepa.com/izvarino.html>.
11. Marco Sergey Izvarinsky pot of events [Electronic resource] Access mode: <https://petrimazepa.com/izvarino.html>.
12. Crime and punishment. Yampolsky case [Electronic resource] Access mode: <https://feldherrnhalle.livejournal.com/15179.html>.
13. Crime and punishment. Yampolsky case [Electronic resource] Access mode: <https://feldherrnhalle.livejournal.com/15179.html>.
14. Igor Lukyanov, Confession of the Scout [Electronic resource] Access mode: <http://tsn.ua/special-projects/macleod/>.
15. Marco Sergey Izvarinsky pot of events [Electronic resource] Access mode: <https://petrimazepa.com/izvarino.html>.

УДК 829.01

Анастасія Поліщук
(Київ)

ІСТОРИЧНІ ПОГЛЯДИ ТА СВИТОГЛЯД М. РИЛЬСЬКОГО

У статті А. Поліщук здійснено спробу через реконструкцію фактів біографії українського поета та етнографа М.Рильського визначити формування його світогляду та історичних поглядів. Авторкою проаналізовано особливості середовища у якому зростав М. Рильський, акцентовано увагу на ролі кращих представників української національно свідомої інтелігенції кінця XIX – початку XX у становленні М. Рильського.

Ключові слова: М. Рильський, інтелігенція, українська національна свідомість, самоідентифікація Анастасія Поліщук. *Исторические взгляды и мировоззрение М. Рильского.*

В статье А. Полищук предпринята попытка из-за реконструкции фактов биографии украинского поэта и этнографа М. Рильского определить формирование его мировоззрения и исторических взглядов. Автором проанализированы особенности среды в котором рос М. Рильский, акцентировано внимание на роли лучших представителей украинской национально сознательной интеллигенции конца XIX - начала XX в становлении М. Рильского.

Ключевые слова: М. Рильский, интеллигенция, украинская национальная сознание, самоидентификация

Anastasia Polishchuk. Historical views and the worldview of M. Rylsky.

In the article, A. Polishchuk attempted to reconstruct the facts of the biography of the Ukrainian poet and ethnographer M. Rylsky to determine the formation of his outlook and historical views. The author analyzed the peculiarities of the environment in which M. Rylsky grew and emphasized the role of the best representatives of the Ukrainian nationally conscious intelligentsia at the end of the 19th and early 20th centuries in the formation of M. Rylsky.

Key words: M. Rylsky, intellectuals, ukrainian national consciousness, self-identification

Максим Тадейович Рильський – великий український поет, перекладач, публіцист, громадський діяч, мовознавець, літературознавець. Був вихований у любові до рідної мови та землі. Проїшовши тернистий шлях становлення залишився вірним своїм життєвим ідеалам, які були закладені ще в дитинстві.

Традиції сімейного виховання не лише захищали основи національної ідентичності, але й дали можливість українцям внести до світової духовної скарбниці у різних галузях культури імена багатьох учених, меценатів, громадських діячів, митців, що створювали своєрідні династії. Друга половина XIX – початок XX ст. збагатили українську культуру іменами представників таких родин, як Терещенки, Симиренки, Білозерські-Куліші, Драгоманови-Косачі, Тобілевичі, Грінченки й ін. Особливе місце в цьому ряду славетних українських родів, що здійснили неоціненний внесок у становлення модерної української нації, займає родина Рильських. Вихований у колі високоінтелектуальних представників української інтелігенції Максим Рильський з малого віку засвоїв непорушні для себе правила: любов до батьківщини та сім'ї, народної пісні, народного слова, мови, культури, історії, вірність дружбі, чесність [11, с.68].

Відтворення деяких аспектів життя, що відіграли роль у становленні світогляду та виробленні певної життєвої позиції М. Рильського становить наукову новизну нашого дослідження.

Окремі аспекти окресленої нами проблеми відображено у дослідженнях: В. Дончика [3], І. Коляди [4], М. Пирилася [9] та ін.

Батько М. Рильського будучи людиною освіченою, маючи стійкі світоглядні та політичні переконання, заклав підвалини майбутньої громадянської позиції сина, його любові до свого народу, мови, культури. Адже саме «через систему традицій кожен народ відтворює і продовжує себе, свою духовну культуру, свій характер і психологію у своїх дітях» [13, С.202-203].

Молодому письменникові пощастило: батько залишив у «спадщину» не лише початкову освіту (саме батько навчив читати Максима ще в зовсім юному віці) і генетично успадкований талант до слова, а й батькове оточення. Проживання у родині славетних діячів українського руху М. Лисенка, О. Русова «накладає новий відбиток на світогляд поета» [8, С.46]. Як і батько, М.Рильський прагнув кращої долі своєму народові і зробив усе можливе для його процвітання. Свого часу Тадей Рильський говорив: «... український народ може добре вирішити свою долю тільки будучи освіченим, а тому перший обов'язок тих, хто почуває себе сином свого народу, вжити всіх зусиль, щоб допомогти йому скоріше одержати освіту, скоріше вивести цим з пригноблення соціального і національного становища». Він власним коштом збудував і утримував церковно-приходську школу, в якій були кабінети хімії і фізики, частину предметів він викладав сам, прагнув дати освіту усім своїм селянам. Будучи послідовним «хлопоманом», «любителем хлопів», Т. Рильський часто захищав своїх селян в судах та управах. Так народилася серія популярних книжечок українською мовою для селян: «Сільські пригоди» з практичними порадами про право випасу селянської худоби у поміщицьких лісах, вигіднішого ведення сільського господарства; «Херсонські заробітки» – своєрідне керівництво для заробітчанин про те, як селяни Київської, Полтавської, Чернігівської та Подільської губерній ходять улітку на заробітки до Херсонської губернії, які там гроші платять, скільки коштує проїзд і як доїхати. А фундаментальна праця з економіки «Студії над основами розкладу багатства», де вперше було запропоновано фахову термінологію, надруковану в «Записках НТШ», на думку І. Франка, є «перша праця по економії суспільній на нашій мові». Ця праця опублікована у закордонному на ту пору Львові, де не діяла заборона друкувати українською, й стала першою розвідкою з економіки українською мовою. Максим Тадейович Рильський, як і батько, також доклав багато зусиль у справі допомоги людям у вирішенні їхніх буденних питань, адже п'ять скликань поспіль був депутатом Верховної Ради УРСР і, як свідчать архівні джерела, відгукувався на всі запити своїх виборців. По смерті Т. Рильського в некролозі, надрукованому в «Киевской старине» під ініціалами О. Л., дуже влучно, стисло підсумовано життєвий шлях великого українця: «Все його життя було на подив гармонійним сполученням ідеалів і вчинків». Очевидно, що і життя його, без перебільшення, славетного сина було гідним продовженням втілення в життя ідеалів свого батька [14, С.206].

Як зауважує сучасний український дослідник Олекса Ющенко, життєвим кредом поета були слова: «Бути з людьми, чимось допомагати кожній людині, що звернеться з якимось проханням» [16]. М. Рильський товаришував з людьми різних професій. Тут і лікарі – брати Коломійченки, і академік – знавець природи Петро Погребняк, з яким гостював на Сумщині, милувався Михайлівською цілиною в Лебединському районі, і засновник Київського ботанічного саду академік Гришко, і народний селекціонер Магомет, і кобзар з Великої Писарівки, що на Сумщині, Єгор Мовчан... Ясна річ, щира дружба з письменниками різних поколінь, особливо з Павлом Губенком і не менша дружба протягом всього життя з учителями, з тим великим загоном, що «сіє добре, розумне» в дитячі серця. Поет Максим Рильський звідав і «учительського хліба», у двадцятих роках учителював у 2-й трудовій залізничній школі в Києві, на Солом'янці, викладав українську мову та літературу. Про його піклування, тепле ставлення до учнів, бажання подати допомогу кожному свідчать залишені його учнями спогади, а серед них особливо вражаючий Івана Івановича Іванова – багатолітнього в'язня сталінських таборів. Хлопчиком він пізнав доброту свого вчителя в школі на Солом'янці, в залізничному районі столиці. Йому випало бути секретарем майбутньої збірки дитячих творів українського літературного гуртка школи, а вчитель Максим Тадейович був відповідальним редактором збірки. Доля учня Іванова, що потім став учителем і в тридцять роки мусив переїхати до міста Ромни на вчителювання, склалася трагічно – його там через деякий

час було заарештовано. Звідав він холод далекої Колими, дивом лишився живим і таки повернувся в Україну 1949 року. Зустрівся зі своїм учителем. “Зустріч була зворушливою... Ні слава, ні лаври лауреата і академіка – ніщо не змінило колишнього Максима. Як і раніш, він цікавився навіть дрібницями з мого життя, а коли довідався, що з оформленням на учительську роботу у мене зустрілись утруднення, без будь-якого прохання з мого боку написав листа заступнику міністра освіти Д. Філіпову, де давав мені дуже і дуже схвальну характеристику” [7].

Таких прикладів щирої приязні, дружби Максима Рильського можна навести багато. Можна згадати тут і Михайла Стельмаха, який учителював спершу поблизу Києва і якому вділив багато уваги поет. Максим Рильський, працюючи в журналі “Радянська література”, ухвалював до друку його вірші ще до Другої світової війни, рекомендував Стельмаха “до прийому в Спілку письменників України, а в листі до професора Павла Попова, який працював завідуючим відділом фольклору в Інституті фольклору та етнографії Академії наук України, радив опублікувати матеріали, зібрані Стельмахом під час війни [15].

Велику любов і повагу плекав Максим Тадейович до рідної української мови, приділяв велику увагу проблемам її повнокровного функціонування в різних сферах суспільного життя, починаючи від її використання та її викладання в школі [10, С.158-159]. Як письменник, науковець і громадський діяч, М. Рильський неодноразово звертався до цієї проблематики, ініціював обговорення різних аспектів українсько-російських мовних контактів та співіснування й конкуренції української і російської мов у житті українського соціуму – не тільки у зв’язку з питаннями двомовної лексикографії та перекладознавства, не тільки у зв’язку з питаннями культури української мови, а й у загальному розрізі історії української мови та в сучасних соціолінгвістичних аспектах. Так, у листопаді 1958 року були оприлюднені відомі тези ЦК КПРС і Ради міністрів СРСР „Про зміцнення зв’язку школи з життям і про дальший розвиток системи народної освіти в країні”, у статті 19 яких, зокрема, говорилося, що у зв’язку з „великим перевантаженням дітей” у школах національних республік, коли вони змушені вивчати три мови – рідну, російську і одну з іноземних, слід „надати право батькам вирішувати, в школу з якою мовою навчання віддати своїх дітей”, „надати батькам право вирішувати, яку мову в обов’язковому порядку вивчатиме дитина”, що „така постановка питання ... буде найбільш демократичною, усуне будь-яке адміністрування в цій важливій справі і дасть змогу ліквідувати надмірне перевантаження школярів вивченням мов”. У ході обговорення цих тез, коли в засобах масової інформації висловлювалася в основному їх палка підтримка, але, наприклад, на черговій сесії Верховної ради СРСР 22-25 грудня 1958 р. представники Білорусії, України, Молдавії, трьох прибалтійських і трьох закавказьких союзних республік, Киргизії виступили проти положення тез і обстоювали обов’язковість вивчення в національних школах місцевої мови [5, с. 18], у газеті „Правда” від 22 грудня зі статтею „В ім’я людини” виступили також М. Рильський і М. Бажан з протестом проти цього положення тез, хоча й змушені були, відповідно до тодішньої панівної ідеології, підтримати обов’язковість вивчення в національних школах і російської мови: „...єдино правильним вирішенням питання про вивчення мов у середній школі є рішення (якщо говорити, зокрема, про школи Української РСР) про обов’язкове і рівноправне вивчення і української, і російської мов у всіх школах УРСР. Таке рішення відповідатиме принципам ленінської національної політики. Отже, буде і по-справжньому демократичним. Постановка роботи шкіл УРСР в цьому відношенні не потребує, на нашу думку, перегляду”; „Багаторічна практика нашої школи показує, що побоювання, ніби викладання двох мов – мови української і мови російської – буде для учнів обтяжливим, – побоювання безпідставне” [6, с. 78]. Проте ці протести не подіяли, і 17 квітня 1959 року сесія Верховної ради УРСР ухвалила закон „Про зміцнення зв’язку школи з життям і про дальший розвиток системи народної освіти в Українській РСР”.

Ще один не менш яскравий і показовий факт активного втручання М. Рильського на захист прав української мови перед загрозою її подальшого витіснення російською мовою – його письмове звернення у 1939 році (не забуваймо, що це був період сталінських репресій, коли ярлик „українського буржуазного націоналіста” з усіма подальшими трагічними наслідками не тільки для свободи, а й для самого життя людини навішували й просто так – без будь-якої конкретної причини), коли він працював завідувачем літературної частини Київського театру опери та балету, до тодішнього першого секретаря ЦК КП(б)У М. С. Хрущова у зв’язку з очікуваним переведенням частини оперного репертуару на російську мову. З огляду на важливість цього листа для якнайповнішого розкриття участі М. Рильського в обороні прав української мови наводимо його повністю (переклад з російської мови наш. – М. П.): „Пишу Вам у справі, яку вважаю дуже важливою. Даруйте, що відбираю у Вас час, але маю за необхідне звернутися саме до Вас. До мене дійшли чутки, нібито в Київському оперному театрі деякі російські опери ставитимуться російською мовою. Я вважаю це недоцільним ось з яких міркувань: «Двомовність театру поведе до зниження культури української мови, яка й так стоїть у театрі на далеко не бажаному рівні, чому є багато причин і з чим боротися дуже важко. 2) Ця ж „двомовність” не зможе не відбитися і на якості російської мови передбачуваних спектаклів, і якщо сьогодні ми, слухачі, не раз червоніємо від того, як артисти наші вимовляють слова мовою Шевченка, то завтра нам доведеться червоніти за те, як вони вимовляють слова мовою Пушкіна. 3) З-поміж артистів (і публіки) є й понині люди, які трактують українську мову як якусь „нижчу”, „напівкультурну”, не придатну для вираження тонких почуттів і глибоких думок мову. Це трактування переносить нас (хоча в тому, можливо, і не винні ці люди, які міркують „в простоте душевної”) в часи Піхнів і Савенків, у ті далекі дні, коли навіть деякі „свідомі” й „щирі” українці

висміювали Старицького за „зухвальство” перекладати на нашу мову „Гамлет”, у ті дні, коли навіть Костомаров проповідував (чим суперечив власній літературній практиці), що „малоросійська” література має бути літературою „для домашнього вжитку” і подібне. Мені уявляється очевидним, що ставити спектаклі у столичному українському театрі російською мовою – це значить лити воду на млин представників вищезгаданого погляду на нашу мову. 4) Процвітання національних культур – одне із завоювань Жовтня, один з найпрекрасніших плодів ленінської національної політики.

Постановка російських та іноземних опер українською мовою – один із доказів цілковитої зрілості цієї мови. І в той же час, коли центральні газети з радістю відзначають появу на киргизькій сцені російської опери в киргизькому перекладі, – чи варто відмовлятися від завоювань радянського українського оперного мистецтва, яке налічує в цьому році двадцять років існування, – від завоювань, про які лише могли мріяти найкращі люди дореволюційного часу? 5) У Києві багато російського населення, але, спілкуючись з українцями, воно тією чи тією мірою знає й українську мову – і в кожному разі розуміє спів цією мовою. Принагідно сказати, в Києві недавно був московський журналіст, який зовсім не знає української мови. Прослухавши в нашому театрі „Євгенія Онегіна”, він сказав: це звучить так, що я відчуваю Пушкіна. 6) Вам, Микито Сергійовичу, більше, ніж будь-кому, відомо, що за рубежем нашої країни є багато людей, які загалом ставляться до нас приязно, але яких часто неправильно інформують і орієнтують наші явні й таємні вороги. Факт відмови в театрі столиці України від українських спектаклів для заміни їх російськими міг би дати привід для нових вигадок та інсинуацій наших ворогів, для ще більшої дезорієнтації наших малопоінформованих доброзичливців, зокрема – українців Америки та інших країн. Такі ті думки, що виникли в мене з приводу чуток про постановки російських опер російською мовою в Київському оперному театрі. Я вважав за необхідне довести їх до Вашого відома. Ні на хвилину не сумніваюся в тому, що Ви, Микито Сергійовичу, не побачите в моєму листі ні неповаги до культури російського народу, ні національної обмеженості – вся моя робота в літературі, гадаю, суперечила б такому тяжкому звинуваченню”[1, С.12-14]. Як відзначає в цьому зв’язку І. Ільєнко, „тут слід віддати належне М. С. Хрущову: звернення М. Рильського знайшло розуміння й підтримку”, хоча пізніше, як відомо, те, проти чого так активно виступав письменник, все-таки відбулося [2].

Таким чином, у світогляді М. Рильського видне місце займала національна позиція до України, любов до її історії, звичаїв, традицій, мови та культури. Вихований українською інтелігенцією, письменник до останніх своїх днів виступав проти «двомовного» режиму діяльності оперних театрів в Україні[12, с. 615-617]. М. Рильський рішуче відкидав твердження, досить звичайні в радянський час, що, оскільки російська мова й так зрозуміла для носіїв української мови, літературні, музичні і т. ін. твори, створені російською мовою, не потребують, мов, перекладу і мають виконуватися (читатися, демонструватися) в Україні мовою оригіналу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Астаф'єв О. *Невідомий лист Максима Рильського на захист Івана Чарлія* [Unknown letter from Maxim Rylsky to defend Ivan Chaplia] К. Літературознавчі студії. 2012, Вип.34. С. 12-14.
2. Ільєнко І. *Жага: Труді і дні Максима Рильського : документальний життєпис* [Thirst: Proceedings and the days of Maxim Rylsky: documentary biography]. К.: Дніпро, 1995. 413 с.
3. Історія української літератури ХХ століття: у 2 кн.: 1910—1930-ті роки [The history of Ukrainian literature of the XX century: in 2 books: 1910-1930s] Навч. посібник [за ред. В.Г.Дончика]. Кн. 1. К.: Либідь, 1993. 784 с.
4. Коляда І., Коляда Ю. *Максим Рильський* [Maxim Rylsky] Харків: «Фоліо», 2014, 104 с.
5. Коляда І. *Вказ. праця*, с.18.
6. Коляда І. *Вказ. праця*, с.78.
7. Лаврененко Ю. *Максим Рильський : парадокси долі і поезії* [Maxim Rylsky: paradoxes of fate and poetry]. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.poetryclub.com.ua/metr.php?id=131&type=critiques>.
8. Пазяк Н. *Фольклористична діяльність Максима Рильського (До 95-річчя з дня народження)* [Maxim Rylsky's folklore activity (To the 95th anniversary of his birth)] / НТЕ, № 2, 1990, С.46.
9. Пилипась М. *Питання мовної ситуації та мовної політики у країні в оцінках і діяльності М. Рильського* [Questions of the linguistic situation and language policy in the country in the estimations and activities of M. Rylsky] / Культура народів Причорномор'я. 2011. № 211. С. 157-161.
10. Пилипась М. *Вказ. праця*, С.158-159.
11. Рильський М. *Мандрівка в молодість* [Journey to youth] К.: Б.в, 1944, с.68.
12. Рильський, М. *Зібрання творів: у 20 т.* [Collected works: 20 tons.] К.: Наукова думка.Т.20. Листи, 1957 – 1964. 1990. с. 615-617.
13. Салтовська Н. *Спадкоємність традиції: Від Тадея до Максима Рильського* [Continuity of tradition: From Tadei to Maxim Rylsky] К. Літературознавчі студії, 2012, Вип.34, С.202-203.
14. Салтовська Н. *Вказ. праця*, С.206.
15. Хорунжий Ю. *Гармонійне сполучення ідеалів і вчинків Тадея Рильського* [Harmonious combination of the ideals and actions of Tadei Rylsky]. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.dt.ua/3000/3760/31623/>.
16. Ющенко О. *З любов'ю до людей (Зі спогадів про Максима Рильського)* [With love for people (From memories of Maxim Rylsky)]. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://nte.etnolog.org.ua/zmist/2004/N3/Art09.htm>

REFERENCES

1. Astafyev O. Unknown letter from Maxim Rylsky to the defense of Ivan Chapli [Unknown letter from Maxim Rylsky to defend Ivan Chaplia] K. Literary Studies. 2012, Vp.34. Pp. 12-14.

2. Ilyenko I. Thirst: Proceedings and the days of Maxim Rylsky: documentary biography [Thirst: Proceedings and the days of Maxim Rylsky: documentary biography]. K. : Dnipro, 1995. 413 p.
3. History of Ukrainian Literature of the XX Century: in 2 books: 1910-1930s [The history of Ukrainian literature of the XX century: in 2 books: 1910-1930s]. manual [ed. V.G. Donchik]. Kn. 1. K.: Lybid, 1993. 784 p.
4. Kolyada I., Kolyada Y. Maxim Rylsky [Maxim Rylsky] Kharkiv: "Folio", 2014, 104 p.
5. Koliada I. Decree. work, p.18.
6. Kolyada I. Decree. Labor, p.78.
7. Lavrenenko Yu Maxim Rylsky: paradoxes of fate and poetry [Maxim Rylsky: paradoxes of fate and poetry]. [Electronic resource] Access mode: <http://www.poetryclub.com.ua/metsr.php?id=131&type=critiques>.
8. Pasyak N. Folklore activity of Maxim Rylsky (To the 95th anniversary of his birth) [Maxim Rylsky's folklore activity (To the 95th anniversary of his birth)] / NTE, No. 2, 1990, p. 46.
9. Pylypas M. Questions of the Linguistic Situation and Language Policy in the Country in the Estimates and Activities of M. Rylsky [Questions of the Linguistic Situation and Language Policy in the Country in the Estimates and Activities of M. Rylsky] / Culture of the Black Sea Peoples. 2011. No. 211. P. 157-161.
10. Pylypis M. labor, pp. 158-159.
11. Rylsky M. Journey to youth [Journey to youth] K. : B.V., 1944, p.68.
12. Rylsky, M. Collection of works: 20 t. [Collected works: 20 tons.] K. : Naukova dumka. T.20. Letters, 1957 - 1964. 1990. p. 615-617.
13. Saltovska N. Heritability of the tradition: From Thaddeus to Maxim Rylsky [Continuity of tradition: From Tadei to Maxim Rylsky] K. Literary Studies, 2012, Vp.34, p.202-203.
14. Saltovskaya N. The decree. labor, C.206.
15. Horunzhi Yu. Harmonious combination of the ideals and actions of Tadei Rylsky [Harmonious combination of the ideals and actions of Tadei Rylsky]. [Electronic resource] Access mode: <http://www.dt.ua/3000/3760/31623/>.
16. Yushchenko O. With love to people (From memories of Maxim Rylsky) [With love for people (From memories of Maxim Rylsky)]. [Electronic resource] Access mode: <http://nte.etnolog.org.ua/zmist/2004/N3/Art09.htm>

ЗМІСТ

Третякова О.В. КАРТОГРАФІЧНІ ВМІННЯ ЯК СКЛАДНИК ПРОСТОРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	3
Драновська С.В. ІНФОГРАФІКА ЯК СУЧАСНИЙ ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ.....	5
Булатова Л. О. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА: ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД.....	7
Мозговий І.П. РОЗУМІННЯ ПРОБЛЕМИ ХРЕЩЕННЯ РУСИ-УКРАЇНИ КРІЗЬ ПРИЗМУ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ЕПОХИ.....	12
Семенченко С.М. РОЗВИТОК ОСВІТИ В БІЛОПІЛЛІ В XVII – НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ.....	16
Гриценко К.Ю. ОРГАНІЗАЦІЙНО – ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ УПРАВЛІННЯ САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ СТУДЕНТА У КОНТЕКСТІ ВИВЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН.....	20
Єпик Л.І. ІНТЕНСИФІКАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ» У ВНЗ.....	23
Гулей О.В. ХУДОЖНЄ ТКАЦТВО XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯВ КОНТЕКСТІ АКТУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА В СУЧАСНОМУ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ.....	26
Денежніков С.С. ФЕНОМЕН ІМІДЖУ МЕНЕДЖЕРА-АДМІНІСТРАТОРА ТА ПРОБЛЕМА ЛІДЕРСТВА У КОЛЕКТИВІ..	30
Ігор Коляда, Павло Юрчишин. ВПЛИВ РОДИНИ, ДИТИНСТВА, ЮНАЦЬКИХ РОКІВ НА СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ МИТРОПОЛИТА УГКЦ ВОЛОДИМИРА СТЕРНЮКА.....	35
Лисянська Д. С. МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ІСТОРИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ.....	40
Снагощенко В.В., Пономаренко Р.М. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ШКІЛЬНИХ ПІДРУЧНИКІВ ІСТОРІЇ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ 50-Х РОКІВ XX СТОЛІТТЯ.....	44
Конотопцев С. В.	